

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 27,
108 IR 225 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 31² IR
694 STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENS IR
TURTO SAUGOS ĮSTATYMO NR. IX-2327 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO
178 ir 190 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 178 straipsnyje kriminalizuotas vagystės nusikaltimas, įtvirtinantis švelniausią baudžiamąją atsakomybę asmenims, kurie pagrobia svetimą turtą, kurio vertė didesnė negu 3 MGL (150 Eur) (BK 178 straipsnio 5 dalis). Už smulkias vagystes, iki 150 Eur vertės, šiuo metu numatyta atsakomybė Lietuvos Respublikų administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 108 straipsnyje, numatant išskirtinai tik administracinę nuobaudą – baudą nuo devyniasdešimt iki keturių šimtų eurų. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas iš esmės užtikrina baudžiamosios atsakomybės, kaip krašutinės priemonės principo turinio įgyvendinimą ir tinkamai subalansuoja atsakomybės griežtumą, priklausomai nuo pagrobto svetimo turto vertės ar pavojingesnio būdo. Tačiau laikotarpiu nuo 2020 m. iki 2025 m. pastebėta, kad kasmet eksponentiškai augo smulkių vagysčių skaičius (nedidelės ar net mažesnės vertės svetimo turto grobimas), kurių absoliuti dauguma įvykdyta prekybos vietose. Lietuvos prekybos įmonių asociacijos statistiniai duomenys, apimantys tik jos narius (todėl neatspindi viso prekybos sektoriaus), rodo, kad 2020 m. buvo užfiksuotos 15 213 vagystės, padariusios 777 tūkst. eurų žalą, o 2024 m. – jau 37 647 vagystės, kurių bendra žala siekė 3,2 mln. eurų. Platesnė visų prekybos įmonių apklausa 2023 m. parodė, kad bendra patiriama žala nuo 10 mln. eurų 2022 m. išaugo iki 21 mln. eurų 2023 m.

Prekybos įmonės taiko įvairias apsaugos priemones dėl vagysčių, kartu ir sukčiavimų, išaiškinimo ir prevencijos – vaizdo stebėjimo sistemos, elektroninė prekių apsauga, programinė įranga atskirianti prekes, kurios skenuojamos savitarnos kasose ir faktiškai įgyjamos (sukčiavimo atvejams užkardyti) ir kt. Vaizdo stebėjimo sistemos jau yra įdiegtos ir plačiai naudojamos, o dirbtinio intelekto/programų naudojimas, identifikuojant asmenis, negalimas dėl asmens duomenų tvarkymo reglamentavimo. Prekybos vietos taip pat naudoja elektronines prekių apsaugos sistemas. Prekės žymimos elektroninėmis žymėjimo priemonėmis, kurių nedeaktyvavus ar nenuėmus (praėjus pro kasas ir nesumokėjus), jos signalizuoja. Tačiau dėl prekių asortimento ir pardavimų gausos, įmanoma sužymėti elektroninėmis apsaugos priemonėmis tik 5-10% prekių nuo viso turimo ir besikeičiančio asortimento. Norint žymėti elektroninėmis apsaugos priemonėmis visas prekes, toks žymėjimas būtų neproporcingai brangus dėl laiko sąnaudų dedant/nuimant žymėjimo priemones ir investicijų į didelį kiekį prekių žymėjimo priemonių. Taip pat pirkėjų patirtis apsiperkant būtų gerokai prastesnė (apsipirkimo laikas ir kt.). Kadangi ženkliai padidėtų sąnaudos visuotiniam prekių, kurių prekybos cirkuliacijoje yra ne vienas šimtas milijonų vienetų ir didelis apyvartumas, žymėjimui, išaugtų ir jų kainos, kas taip pat turėtų neigiamos įtakos vartotojams.

Nors prekybos vietos taiko tiek technologines, tiek organizacines priemones, tačiau vagysčių mastas nemažėja. Administracinių nusižengimų registre didžiausias vagysčių šuolis užfiksuotas 2023 m.: 2022 m. užregistruoti 38735 ANK 108 straipsnyje numatyti administraciniai nusižengimai, o 2023 m. – beveik 7 tūkst. daugiau – 45759 atvejai. 2024 m. vagysčių skaičius išaugo iki 49722 atvejų. Statistiniai duomenys atskleidžia, kad vagysčių mastai ir jomis padaroma turtinė žala yra gerokai išaugusi, o dėl šio reiškinio didžiausią žalą patiria privataus kapitalo verslas. Taip pat Maxima LT, UAB atlikto saugumo tyrimo ir stebėjimo duomenimis, buvo nustatyta, kad didelę dalį vagysčių padaro gerai organizuotos grupės asmenų, kurie, siekdami išvengti jų neteisėto veikimo atskleidimo ir atsakomybės pritaikymo, grobia nedidelės ar net mažesnės vertės svetimą turtą iš skirtinguose geografiniuose taškuose esančių prekybos vietų. Tokios aplinkybės leidžia daryti pagrįstą prielaidą, kad viena iš pagrindinių priežasčių, lemiančių gerokai išaugusį nedidelio ar mažesnės vertės turto

grobimų skaičių, yra susijusi su šiuo metu galiojančio baudžiamojo ir administracinio pobūdžio teisinio reglamentavimo trūkumais.

Šiame kontekste akcentuotina, kad administracinės atsakomybės taikymas už mažesnės vertės svetimo turto pagrobimą iš esmės yra nepaveikus sistemingomis vagystėmis užsiimantiems asmenims, kurių pagrindinis pragyvenimo ir ekonominės veiklos šaltinis yra minėto turto grobimas, neturint jokių teisėtų pajamų. Natūralu, kad tokia situacija susidaro dėl to, kad vienintelė galima skirti administracinę nuobauda yra bauda, kurios išieškojimas priklauso išimtinai nuo fakto, ar asmuo turi teisėtų pajamų, iš kurių būtų galima vykdyti priverstinį išieškojimą. Nesant tokio pobūdžio pajamų, iš esmės administracinė atsakomybė asmenims atgrasomojo poveikio neturi. Tai akivaizdžiai parodo statistiniai duomenys: per paskutinius dvejus metus beveik 1000 asmenų buvo 10 ir daugiau kartų bausti pagal ANK 108 straipsnį. Iš jų 1 asmuo padarė virš 300 smulkių vagysčių, 2 asmenys – virš 200, 24 asmenys – virš 100 vagysčių.

Kartu atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors šias sisteminės vagystes atlieka pakankamai gerai organizuotos grupės, tačiau dėl daromų administracinio pobūdžio teisės pažeidimų, tai nėra priskirtina jokiai organizuoto nusikalstamumo formai baudžiamojo įstatymo rėmuose, nes organizuota grupė ar nusikalstamas susivienijimas turi daryti atitinkamo pavojingumo laipsnio nusikaltimus. Akcentuotina ir tai, kad nuolatinis turto grobimas, turint vieningą tyčią, galėtų būti traktuojamas kaip viena tęstinė BK 178 straipsnyje įtvirtinta vagystė (pavyzdžiui, viršijus 500 Eur sumą, galima taikyti BK 178 straipsnio 1 dalį). Šiame kontekste Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2023 m. pradėjo formuoti efektingesnę, paveikesnę teismų praktiką dėl tęstinių vagysčių. **Nors teigiami teismų praktikos pokyčiai yra įvykę, tačiau tai iš esmės neišsprendžia sisteminio mažesnės vertės svetimo turto grobimo problematikos.** Nustatyti vieningą kaltės turinį ir susieti atitinkamus asmenis į vieną bendrą vagystės nusikaltimą, kai ypatingai profesionaliai išsklaidytas neteisėtos veiklos tinklas, o veikas skiria laiko intervalai, yra labai sudėtinga, nes nėra centralizuotų išteklių skirtingose geografinėse teritorijose. Todėl taikoma pavienė administracinė atsakomybė, kuri, vadovaujantis *non bis in idem* (lot. negalima bausti du kartus už tą patį) principu, neleidžia už jų daugetą taikyti baudžiamosios atsakomybės.

Taigi, teikiamu Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 ir 190 straipsnio įstatymo projektu (toliau – BK projektas) siekiama įtvirtinti naują vagystės nusikaltimo sudėtį, numatančią baudžiamąją atsakomybę asmenims už sisteminių nedidelės ar mažesnės vertės svetimo turto pagrobimą, kartu, siekiant teisinio aiškumo ir nuoseklumo, apibrėžiama mažesnės vertės turto sąvoka. Taip pat teikiamais Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 27, 108 ir 225 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 31² ir 694 straipsniais (toliau – ANK projektas) ir Lietuvos Respublikos asmens ir turto saugos įstatymo Nr. IX-2327 (toliau – Asmens ir turto saugos įstatymas) 5 straipsnio pakeitimo (toliau – Asmens ir turto saugos įstatymo projektas) įstatymų projektais siekiama įtvirtinti naują administracinio poveikio priemonę – draudimą lankytis prekybos vietose. Šios priemonės įtvirtinimą paskatino poreikis reaguoti į dažnai pasitaikančius pakartotinių smulkių vagysčių atvejus, kai nėra pagrindo taikyti baudžiamosios atsakomybės už sistemingas vagystes, tačiau būtina taikyti veiksmingą ir proporcingą poveikį. Ši priemonė, kaip ir jau galiojanti administracinio poveikio priemonė – draudimas lankytis viešosiose vietose vykstančiuose renginiuose – yra skirta užtikrinti atitinkamų viešųjų vietų saugumą bei turėti prevencinį poveikį tiek visuomenei, tiek pažeidėjams.

Atsižvelgiant į tai, Įstatymų projektų tikslas yra pašalinti galiojančio teisinio reguliavimo spragas ir kriminalizuoti sisteminio pobūdžio nedidelio ar mažesnio negu nedidelės vertės svetimo turto pagrobimą, taip pat įtvirtinti efektyvesnes prielaidas prekybos įstaigoms apsaugoti savo turtą nuo neteisėto kėsimosi.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Baudžiamosios justicijos grupės (grupės vadovė Simona Mesonienė, tel. (+370) 602 56889, el. p. simona.mesoniene@tm.lt) vyresnieji patarėjai Germanas Politika, tel. (+370) 602 56238, el. p.

germanas.politika@tm.lt, Samanta Ralė, tel. (+370) 605 94250, el. p. samanta.rale@tm.lt ir patarėja Sonata Gendvilaitė, tel. (+370) 645 79296, el. p. sonata.gendvilaite@tm.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptariamai teisiniai santykiai.

1. Šiuo metu BK 178 straipsnyje yra įtvirtintas vagystės nusikaltimas. Pagal šio straipsnio 1 dalį baudžiamoji atsakomybė kyla tam, kas pagrobė svetimą turtą (baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų); 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė tam, kas atvirai pagrobė svetimą turtą arba viešoje vietoje pagrobė svetimą turtą iš asmens drabužių, rankinės ar kitokio nešulio (kišenvagystė), arba pagrobė svetimą turtą įsibrovęs į transporto priemonę (baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų); 3 dalis numato baudžiamąją atsakomybę tam, kas pagrobė svetimą turtą įsibrovęs į patalpą, ryšių kabelių kanalų sistemą, saugyklą ar saugomą teritoriją arba pagrobė didelės vertės svetimą turtą, arba pagrobė strateginę ar svarbią reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių juridinių asmenų infrastruktūrą sudarantį turtą ar jo dalį (baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų); 4 dalyje baudžiamoji atsakomybė įtvirtinta tam, kas pagrobė labai didelės vertės svetimą turtą arba pagrobė didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčias vertybes, arba pagrobė svetimą turtą dalyvaudamas organizuotoje grupėje (baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų); 5 dalyje įtvirtinta švelniausia baudžiamoji atsakomybė tam, kas pagrobė nedidelės vertės (nuo 3 iki 10 MGL) svetimą turtą (laikoma baudžiamuoju nusižengimu ir baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu). Taigi BK 178 straipsnyje įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė, jeigu nėra 2-4 dalyse numatytų pavojingumą didinančių požymių, kyla tik nuo 150 Eur ir tai yra priskirtina švelniausiai baudžiamųjų nusižengimų kategorijai. O pačioms smulkiausioms vagystėms (iki 150 Eur) įtvirtinta administracinė atsakomybė ANK 108 straipsnyje.

Atsižvelgiant į tai, galiojantis teisinis reglamentavimas sukuria prielaidas netaikyti efektyvios atsakomybės už smulkaus turto pagrobimą, dėl ko yra leidžiama plėtotis nebaudžiamumo nuotaikomis ir sudaromos prielaidos organizuotoms smulkias vagystes atliekančios grupėms neteisėtai piktnaudžiauti teisiniu reglamentavimu ir vystyti pelningą „verslo“ modelį. Būtent efektyvios teisinės atsakomybės vakuumas sukuriamas tada, jeigu nėra nustatoma visas vagystes apimanti asmens kaltė (tęstinė nusikalstama veika, leidžianti sudėti visas pagrobto turto vertes), kartu šioje situacijoje jis nėra atskirai patraukiamas administracinėn atsakomybėn už kiekvieną mažesnės negu nedidelė vertės svetimo turto pagrobimą (savarankišku atveju realizuojama administracinė atsakomybė neleidžiama ir turi būti eliminuojama iš tęstinės nusikalstamos veikos apimties, dėl *non bis idem* principo turinio reikalavimų). Šiame kontekste pažymėtina, kad dėl praktinių baudžiamojo proceso aspektų, žmoniškųjų išteklių ikiteisminio tyrimo institucijose trūkumo, sukurto plataus smulkių vagysčių tinklo dažnu atveju yra itin sudėtinga nustatyti visus nuolatinės vagystes skirtingose parduotuvėse ir geografinėse vietovėse atliekančius asmenis (tokiu būdu inkriminuojant potencialią tęstinę nusikalstamą veiką), dėl ko yra užkertamas kelias realizuoti tinkamą ir neteisėtų veikų pavojingumo pobūdį atitinkančią atsakomybę. Dėl šios priežasties manytina, kad yra tikslinga inicijuoti BK pakeitimus, kurių pagrindu būtų aiškiai kriminalizuotos vagystės, kurios vykdomos nuolat ir iš esmės siekiant tokiu būdu gauti nuolatinės pajamas, nepriklausomai nuo pagrobto turto vertės. Pažymėtina, kad siūlomi pokyčiai nustatant aiškų ir konkretų teisinį reguliavimą efektyviai išspręstų minėtas šiuo metu egzistuojančias problemas ir ženkliai palengvintų teisėsaugos institucijų bei teismų darbą vykdant baudžiamąjį persekiojimą ir kvalifikuojant nusikalstamas veikas.

2. Šiuo metu ANK nėra numatyta galimybė skirti administracinio poveikio priemonę – draudimą lankytis prekybos vietose. Taip pat Asmens ir turto saugos įstatyme nesuteikiama teisė saugos tarnyboms riboti tokių asmenų patekimą į prekybos vietas, todėl ANK projektas ir Asmens ir turto saugos įstatymo projektas siekia atliepti praktinį poreikį užkardyti smulkias vagystes, suteikiant saugos tarnyboms teisines priemones įgyvendinti administracinio poveikio priemonę – draudimą lankytis prekybos vietose. Taigi ANK stokoja teisinio reglamentavimo įrankių, kurie galėtų būti efektyviai panaudoti siekiant užtikrinti didesnę apsaugą nuo smulkių vagysčių ir leistų pačioms

prekybos vietoms gerinti turto apsaugos priemonės.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

1. Atsižvelgiant į 3 punkto 1 papunktį išdėstytas problemas, BK projektu siūloma papildyti BK 178 straipsnį nauja 6 dalimi, įtvirtinančia naują privilegijuotą vagystės nusikaltimo sudėtį. Naujoje 6 dalyje siūloma įtvirtinti baudžiamąją atsakomybę tam, kas sistemingai grobė svetimą nedidelės ar mažesnės vertės turtą. Šis nusikaltimas būtų priskirtinas nesunkių nusikaltimų kategorijai, numatant, kad toks asmuo galėtų būti baudžiamas viešaisiais darbais arba buda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų. Pažymėtina, kad kertinis siūlomos įtvirtinti naujos nusikalstamos veikos požymis yra svetimo nedidelės ar mažesnės vertės turto sistemingas grobimas. Sistemingumo požymis, kaip ir kitų BK įtvirtintų nusikalstamų veikų atveju, būtų laikytinas vertinamuoju požymiu, kurio turinys priklausytų nuo ikiteisminio tyrimo subjektų ir teismo atlikto objektyvaus aplinkybių vertinimo, patvirtinančio, kad konkretus asmuo nuolat atlieka vagystes, kurios gali atitikti arba ANK 108 straipsnyje įtvirtinto administracinio nusižengimo sudėtį, ar net BK 178 straipsnio 5 dalyje įtvirtinto baudžiamojo nusižengimo požymius. Konkretus padarytų vagysčių skaičius kiekvienu individualiu atveju turėtų būti vertinamas, bet tai negalėtų būti mažesnis skaičius, negu 3 padarytos vagystės, nepriklausomai nuo to, ar asmuo buvo patrauktas už jas atitinkamos formos atsakomybėn. Būtent aptariamas sistemingumo požymis leistų objektyviai įvertinti nuolatines vagystes darančio asmens neteisėtų veiksmų visetą, nereikalaujant įrodyti vieningos tyčios, kuri jungtų buvusias vagystes, už kurias buvo ar nebuvo pritaikyta atsakomybė. Tokio pobūdžio lankstumas visapusiškai užtikrintų efektyvios bei proporcingos baudžiamosios atsakomybės realizavimą pagal savo pobūdį pavojingam asmens daromų neteisėtų veikų visetui, nereikalaujant koncentruotis į kiekvienos savarankiškos vagystės turinį, aplinkybes ir panašias šiuo metu vertintinas aplinkybes. Pažymėtina ir tai, kad siūloma įtvirtinti nauja nusikalstama veika būtų padaroma tik tiesiogine tyčia, t. y. asmuo suvokia, kad nuolat (sistemingai) grobia nedidelės ar mažesnės vertės svetimą, numato, kad dėl tokių veiksmų nukentėję asmenys patirs turtinę žalą ir tokių padarinių nori. Manytina, kad būtent tokio pobūdžio nusikalstamos veikos sudėtis leistų užtikrinti efektyvią baudžiamąją atsakomybę išskirtinai tik tiems asmenims, kurie arba dalyvauja organizuotoje smulkių vagysčių sistemoje, arba vagystės yra jų pagrindinis pragyvenimo šaltinis, nesukuriant prielaidų taikyti baudžiamosios atsakomybės iš esmės nepavojingiems, net ir kelis kartu pasikartojantiems, smulkios vagystės atvejams. Kartu, aptariamos nusikalstamos veikos įtvirtinimas leistų pačių pavojingiausių smulkių vagisčių grupėms inkriminuoti organizuotos grupės (BK 25 straipsnio 4 dalis), kas sukurtų prielaidas ikiteisminio tyrimo institucijoms efektyviau užkardyti tokio pobūdžio organizuotą nusikalstamumą, inkriminuoti net pačią griežčiausią vagystės formą (BK 178 straipsnio 4 dalis), taikyti kriminalinės žvalgybos priemones.

BK projektas nukreiptas ne į pavienių smulkių vagysčių atvejus, bet į organizuotą sisteminę veiklą, kuri yra tapusi „gyvenimo būdu“, todėl atitinka *ultima ratio* principą. Be to, baudžiamoji atsakomybė bus taikoma ne visais atvejais, o tik tada, kai „yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas“.

Sisteminės vagystės gali būti vykdomos ir juridinio asmens naudai ar interesais, ypač jeigu svetimo turto pagrobimas yra vykdomas kaip tam tikra pelnymosi forma, esant ilgalaikiams ryšiams, turint konkretų veikimo modelį. Galiojantis teisinis reguliavimas neužtikrina veiksmingos valstybės reakcijos į sisteminės smulkaus ar mažesnės vertės turto vagystes juridinio asmens atžvilgiu ir leidžia išvengti atsakomybės, tačiau suteikia galimybę gauti didelės turtinės naudos. Atsižvelgiant į tai, BK projektu siūloma papildyti BK 178 straipsnio 8 dalį nuostatomis, kad ir už BK 178 straipsnio 6 dalyje numatytą nusikalstamą veiką atsako juridinis asmuo.

Atsižvelgiant į tai, manome, kad siūlomi BK pakeitimai, kuriais būtų įtvirtintas naujas vagystės nusikaltimas, visapusiškai išspręstų sisteminių, organizuotų vagysčių problemą, kadangi efektyvios baudžiamosios atsakomybės realizavimo perspektyva visiškai sumažintų tokios neteisėtos veikos perspektyvumą, kadangi nebeliktų šiuo metu vyraujančių efektyvios teisinės atsakomybės realizavimo spragų.

Be to, priėmus siūlomus BK pakeitimus, būtų išnaudojamas visas spektras jau šiuo metu galiojančių instrumentų, įgalinančių apriboti asmenims galimybę lankytis prekybos vietose. Pavyzdžiui, BK 178 straipsnio 6 dalies sankcijoje viena iš siūlomų numatyti bausmės rūšių – laisvės apribojimas. Vadovaujantis BK 48 straipsnio 5 dalies 1 punktu, kartu su intensyvia priežiūra, įpareigojimais arba vietoj jų teismas gali asmeniui, kuriam paskirta laisvės apribojimo bausmė, uždrausti lankytis tam tikrose vietose. Atsižvelgus į šią nuostatą, teismas, priėmęs sprendimą skirti laisvės apribojimo bausmę, turės galimybę uždrausti asmeniui lankytis prekybos vietose. Taip pat, paskyrus laisvės atėmimo bausmę, jos vykdymas galės būti atidėtas BK 75 straipsnio numatytais pagrindais ir nustatyta pareiga nesilankyti tam tikrose vietose (šiuo atveju prekybos vietose).

2. Atsižvelgiant į 3 punkto 2 papunktyje išdėstytas problemas, ANK projektu siūloma įtvirtinti naują administracinio poveikio priemonę – draudimą lankytis prekybos vietose. Ji galėtų būti taikoma asmeniui, padariusiam pakartotinį administracinį nusizengimą dėl smulkios vagystės, kai nėra pagrindo konstatuoti sistemingumo ar tęstinės nusikalstamos veikos požymių. Draudimas būtų taikomas tik to paties juridinio ar fizinio asmens valdomoms prekybos vietoms. Draudimo trukmė – nuo vieno mėnesio iki dvejų metų. Administracinio poveikio priemonė būtų skiriama kartu su administracine nuobauda – bauda. Už šios priemonės nesilaikymą asmuo galėtų būti traukiamas administracinėn atsakomybėn pagal ANK 225 straipsnį. Asmens ir turto saugos įstatymo projektu siūloma įtvirtinti saugos tarnybų teisę neįleisti į saugomą prekybos vietą asmenų, kuriems paskirta atitinkama administracinio poveikio priemonė, kai policija perduoda sprendimą ir informaciją apie asmenį, kuriam uždrausta lankytis prekybos vietoje (vardas, pavardė, gimimo metai, asmens atvaizdas). Analogiškomis priemonėmis yra užtikrinamas ANK numatytos administracinio poveikio priemonės – draudimo lankytis viešosiose vietose vykstančiuose renginiuose – vykdymas. Asmens duomenys bus tvarkomi nepažeidžiant Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB) ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimų, t. y. **asmenys nebus identifikuojami naudojantis automatinėmis veidų atpažinimo sistemomis**. Pastebėtina, kad ir dabar prekybos vietos susiduria su teismų sprendimų vykdymu, pavyzdžiui, kai teismai, atidėdami bausmės vykdymą, skiria įpareigojimą nesilankyti tam tikrose prekybos vietose (Kauno apygardos teismo 2024 m. lapkričio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-345-383/2024). Tokiais atvejais asmenys identifikuojami pagal turimą veido atvaizdą, nesinaudojant automatinėmis veidų atpažinimo sistemomis.

Nei ANK, nei kituose teisės aktuose nėra pateikiama prekybos vietos sąvokos apibrėžtis. Prekybos vieta yra plačiai suprantama ir kasdien vartojama bendrinė sąvoka, kurios teisinis apibrėžimas būtų perteklinis. Be kita ko, ANK vartojamos ir kitos bendrinės sąvokos, kurios nėra apibrėžtos teisės aktuose (pvz., viešieji renginiai). Be to, tokios sąvokos apibrėžties įtvirtinimas galimai pažeistų *idem per idem* principą, kai sąvoka būtų apibrėžiama ja pačia. ANK projekte siūlomų pakeitimų kontekste prekybos vieta būtų laikoma bet kuri teisės aktų reikalavimus atitinkanti prekybai skirta vieta, į kurią galima kontroliuoti patekimą ir užtikrinti administracinio poveikio priemonės – draudimo lankytis prekybos vietoje – vykdymą.

Draudimas lankytis prekybos vietose negalėtų būti taikomas, jei atitinkama prekybos vieta yra vienintelis būtiniausių prekių ar paslaugų šaltinis asmens gyvenamojoje vietovėje. Gyvenamoji vieta siūlomų ANK pakeitimų kontekste būtų suprantama taip, kaip ji išaiškinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.16 straipsnyje, t. y. vieta, kurioje asmuo faktiškai dažniausiai gyvena. Būtiniausių prekių ir paslaugų sąvoka apibrėžta Vartotojų teisių apsaugos įstatymo nuostatose. Toks ribojimas atliepia socialinius žmogaus teisių aspektus, įtvirtintus Europos socialinės chartijos 13 straipsnio 1 dalyje, kurioje pabrėžiama, kad „bet kuris asmuo, neturintis pakankamų išteklių, turi teisę gauti adekvačią pagalbą ir, jei reikia, prieigą prie socialinių tarnybų“. Šios nuostatos laikymasis užtikrina, kad administracinė poveikio priemonė nebūtų taikoma pažeidžiant esmines žmogaus socialines teises ir nepaliktų asmens be prieigos prie būtiniausių prekių ar paslaugų. Kartu, atsižvelgiant į tai, kad įtvirtinama nauja poveikio priemonė, siekiant užtikrinti jos įgyvendinimą, yra papildomas Asmens ir

turto saugos įstatymo 5 straipsnis, leidžiant prekybos įstaigų apsaugai neįleisti asmens į prekybos vietą, jeigu jam yra paskirta minėta administracinio poveikio priemonė arba tokį asmenį išvesdinti iš saugomo objekto.

Priemonė laikytina proporcinga ir turinti tiek apsauginę, tiek prevencinę funkciją bei galinti padėti užtikrinti viešosios tvarkos palaikymą prekybos vietose bei sumažinti smulkių vagysčių pasikartojimo tikimybę.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatoma, kad Įstatymų projektai neigiamų pasekmių neturės.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimti Įstatymų projektai neigiamos įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės. Tikėtina, kad trumpuoju laikotarpiu gali išaugti registruotų nusikalstamų veikų skaičius, kiek jis susijęs su vagystėmis, bet ilguoju laikotarpiu, užtikrinus smulkių sistemingų vagysčių neperspektyvumą, ženkliai mažės tiek administracinių nusižengimų, tiek nusikalstamų veikų, susijusių su vagystėmis.

7. Galima priimtų įstatymų įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymų projektų nuostatų įgyvendinimas turės itin teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir jo plėtrai. Pažymėtina, kad užtikrinus efektyvią baudžiamąją atsakomybę ir suteikus įrankius prekybos verslui saugoti jiems priklausančią turtą, tikėtina, kad prekybos verslas patirs daug mažesnius nusikalstamų veikų ar nusižengimų sukuriamus nuostolius, kas leis investuoti neprarastas lėšas į verslo plėtrą, didesnius atlyginimus darbuotojams.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymų projektai strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymų projektus, kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti negaliojančiais nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymų projektai atitinka Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymo projektas naujų sąvokų nenustato, todėl jų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka nereikia.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Priėmus Įstatymų projektus Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija turės parengti, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki Įstatymų įsigaliojimo turės patvirtinti administracinio poveikio priemonės – draudimo lankytis prekybos vietose, vykdymo tvarką.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymų įgyvendinimui papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks, taip pat nenumatoma ir papildomo lėšų sutaupymo.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektų rengimo metu gauti Lietuvos prekybos įmonių asociacijos ekspertų susisteminti statistiniai duomenys, organizuotų grupių veiklos pavyzdžiai ir identifikuoti atvejai. Taip pat gauti Administracinių nusižengimų registro duomenys.

Įstatymų projektai derinti su Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Policijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos prekybos įmonių asociacija ir Lietuvos verslo konfederacija, gautos Teisėjų tarybos pastabos ir pasiūlymai.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „Baudžiamasis kodeksas“, „vagystė“, „draudimas lankytis prekybos vietose“, „sistemingumas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.